

Schretnner Attila

Szankciós megfelelés

* Pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések a **vállalati** gyakorlatban *

I. Szankciók és szankciós listák

A szankciók jellemzően egy állam vagy nemzetközi szervezet által létrehozott, a kereskedelem vagy pénzügyi tranzakciók tiltását magukban foglaló intézkedéscsomagok. Ezen intézkedések célja leggyakrabban a nyomásgyakorlás gazdasági eszközökkel és ezen keresztül politikai, társadalmi változás kiváltása¹.

A magyar üzleti gyakorlat alapján ezen szankciók közül az USA, az EU és az ENSZ által kiszabott szankciók a leginkább relevánsak, így jelen cikkben ezekkel foglalkozunk részletesebben. Természetesen egyes vállalatok esetén a tevékenység vagy az ügyfélkör alapján más szankciós rezsimek is képbe kerülhetnek.

A szankciók jellemzően természetes és jogi személyekkel szemben tiltják a kereskedelmet vagy a pénzügyi tranzakciókat a kiszabó ország állampolgárai és az ott bejegyzett jogi személyek számára. Ezek a tiltott személyek rendszerint a nemzetközi közösségbe nem illeszkedő államok, terrorszervezetek, drokartellek, embercsempész- és fegyverkereskedő szervezetek, valamint ezek tagja vagy állampolgárai.²

Ezeket a – természetes és jogi – személyeket az USA, az EU és az ENSZ a szankciós listákon tartja nyilván.³ Az említett szervezetek által kivetett szankciókat - Magyarország tagságánál fogva - közvetlenül alkalmazni kell és jogszabály írja elő ezek betartását⁴. Az USA szankciók a két ország közti szoros gazdasági kapcsolatok és az USA szankciók extraterritoriális jellege (leegyszerűsítve, az USA székhelyű vállalatok magyarországi leányvállalataink is meg kell felelni a szankciós előírásoknak⁵) miatt kapnak kiemelt figyelmet.

A szankciók összességében elég komplexek és diverzek lehetnek, eltérhetnek a tiltás tárgyában és célpontjában is. Előbbi lehet teljes tranzakció tilalom, bizonyos termékekere vagy szolgáltatásokara (jellemzően, de nem kizárólag pénzügyi szolgáltatásokra) akár értékhatarra vonatkozótilalom stb.

A tiltás célpontja alatt azt értjük, hogy mi alapján kerül meghatározására, hogy egy adott jogi vagy természetes személy szankcionált -e. Itt a legegyszerűbb eset, ha az adott személy szerepel egy szankciós listán. Ebben az esetben a listának megfelelő tilalmat kell alkalmazni vele szemben. Amennyiben az adott személy nem szerepel a listán akkor is lehet szankcionált. Az USA például az 50%-os szabályt („50% Rule”) alkalmazza.⁶ Ez annyit jelent röviden összefoglalva, hogy minden olyan jogi személyt is szankcionálnak kell tekinteni, amelyben legalább, összesítve 50%-os részesedéssel rendelkeznek szankcionált személyek.

¹ Oxford University Press (2009): A Dictionary of Business and Management, 5. Kiadás

² Office of Foreign Assets Control - Sanctions Programs and Information

³ Linkek: USA: <https://sanctionssearch.ofac.treas.gov/>, EU: <https://www.sanctionsmap.eu/#/main>, ENSZ : <https://www.un.org/securitycouncil/content/un-sc-consolidated-list> , Letöltve: 2021.11.22.

⁴ 2017. évi LII. törvény

az Európai Unió és az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról

⁵ Clara Portela (2021): Creativity Wanted: Countering the Extraterritorial Effects of US Sanctions, European Union, Institute of Security Studies

⁶ U.S. Department of the Treasury: Frequently Asked Questions, Entities Owned by Blocked Persons (50% Rule), Link:

<https://home.treasury.gov/policy-issues/financial-sanctions/faqs/topic/1521>, Letöltve: 2021.11.22.

II. Mely szektorokban leginkább relevánsak a szankciók?

A szankciók jellegükből fakadóan bármelyik vállalat működését érinthetik. Habár a pénzügyi szolgáltatókat, a pénzmossási szabályozással összefonódva kiemelten érintik, minden más iparágban is fontos megfelelési téma lehet a szankciók kérdése. A kitettség mértékére hüvelykujj szabály szerint nem az iparág, hanem inkább a külkereskedelem mérete, iránya és tárgya jó közelítő változók.

Így kiemelten kockázatosak lehetnek - a pénzügyi szolgáltatókon felül - az alábbi tevékenységi köröket folytató vállalatok:

- Nemzetközi kereskedelem,
- Nemzetközi kereskedelem finanszírozás,
- Nemzetközi szállítmányozás és logisztika,
- Kettős használatú termékekhez⁷ kapcsolódó tevékenység,
- Magas szankciós kockázatú országokat (pl.: Irán, Oroszország, Venezuela⁸) érintő bármilyen tevékenység.

III. Milyen kihívást jelentő esetek fordulhatnak elő?

Itt a vállalatok számára a gyakorlati kihívás egy KYC⁹ kihívásként jelentkezik. Fel kell tárniuk, hogy nemzetközi partnereik bármilyen módon érintettek lehetnek-e valamelyik szankciós rezsim által. Ez alapvetően azt jelenti, hogy ellenőrizniük kell, hogy az adott üzleti partner szerepel-e bármelyik szankciós listán, ha nem akkor pedig azt, hogy a tulajdonosi szerkezet alapján (pl.: 50%-os szabály) lehet-e szankcionált személy. Az üzleti partner alatt nem csak a vevőt vagy eladót érthetjük, hanem a tranzakció létrehozásában segédkező bármely felet, pl.:

- Finanszírozók,
- Szállítmányozók (légi, vízi, és közúti is),
- Raktározók,
- Exportőrök/importőrök.

Mindezen tényezők szemléltetésére érdemes megvizsgálni egy esettanulmányt¹⁰. Tegyük fel, hogy egy magyar borászati eszközöket gyártó vállalkozás megrendelést kap ilyen eszközök leszállítására egy ukrán vállalattól egy orosz végső vevő („*ultimate beneficiary*”) részére. A tranzakció két síkon zajlik:

- A borászati eszközök az ukrán megrendelő hajójával leszállításra kerülnek Oroszországba,
- Az ukrán megrendelő bankja és a magyar fél bankja egy amerikai levelező bankon keresztül rendezik a tranzakció pénzügyi részét.

Ez az eset több kockázatot is rejt magában, amit a magyar vállalatnak kezelni kell:

- EU és ENSZ szankciók kockázata – ezek alapértelmezetten érvényesek a magyar vállalatra,
- USA szankciók kockázata – amerikai levelező bank érintettsége miatt jelentkezik.

⁷ European Commission: Dual-use trade controls, Link: <https://ec.europa.eu/trade/import-and-export-rules/export-from-eu/dual-use-controls/>, Letöltve: 2021.11.22.

⁸ EU szankciók alapján

⁹ KYC: Know Your Customer

¹⁰ “EY (2017): Identifying and interdicting sanctions risk in global transshipment and intermediary points” alapján

- Orosz végső vevő kockázata – a végső vevő szankcionált lehet, ugyanis Oroszországgal szemben több szankciós rezsim is életben van, ezenfelül a végső vevőt el is rejtheti az ukrán megrendelő személye,
- Az ukrán megrendelő is lehet szankcionált személy - egyrészt a gyakran Ukrajnán keresztül gyakran próbálnak szankcionált orosz személyek különböző árukat beszerezni, másrészt a Krím félsziget és a kelet-ukrán tartományok esetén külön szankciós rezsimek is érvényben vannak,¹¹
- Az összes érintett fél tulajdonosi hálójában is lehetnek plusz olyan személyek, amelyek miatt szankciós kockázat jelentkezhet,
- (ha a hajós szállítást egy plusz fél végezné akkor a hozzá kapcsolódó szankciós kockázatokat is külön kellene kezelni).

Mindezekből látszik, hogy a magyar vállalatnak (és bankjának) egy komplex átvilágítási feladatkört kell elvégeznie, amelyhez nem biztos, hogy rendelkezésre áll számára a megfelelő személyzet, tudás és hozzáférés nemzetközi adatbázisokhoz.

IV. Belső ellenőrzés szerepe a szankciók területén

Így a belső ellenőrzés is hasznos segítséget nyújthat az üzleti területeknek az átvilágítási feladatok támogatásában és a folyamatok megfelelőségének vizsgálatával.¹²

Fontos ellenőrzés lehet – amennyiben a vállalat kockázat alapú megközelítést („*risk based approach*”) alkalmaz – az egyes üzleti partnerek kockázati besorolásának és a besorolás módszertanának ellenőrzése is. A kockázatértékelés vizsgálata esetén érdemes elemezni a szankcióspecifikus kockázati tényezőket, pl.:

- Székhely ország,
- Tevékenységi kör,
- Nemzetközi kereskedelemnek való kitettség,
- Tulajdonosi struktúra összetettsége,
- Esetleges korábbi szankciósértékek.

A vizsgálat történhet a korábbi tranzakciók dokumentációjából a fenti kockázati tényezőknek megfelelően kiválasztott minta alapján.

Az OFAC (Office of Foreign Asset Control) az USA szankciókat adminisztráló szervezet által kiadott iránymutatása is kiemeli a belső ellenőrzés szerepét a szankciós megfelelés biztosításban.¹³ Az OFAC kiemeli a szankciós működés folyamatos tesztelését és auditálását, amelyek esetén előírás, hogy:

- Független és megfelelő képességekkel és erőforrásokkal rendelkezzen a belső ellenőrzés,
- A szankciós érintettség komplexitásának megfelelő auditot kell végrehajtani - amennyiben szükséges külső szakértőt is be kell vonni a vizsgálatba,
- Az esetleges szankciós audit megállapításokat késedelem nélkül ki kell javítani a vállalatnak.

¹¹ Európai Bizottság: Az ukrán válság nyomán bevezetett uniós korlátozó intézkedések, Link: <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/sanctions/ukraine-crisis/>, letöltve: 2021.11.22.

¹² The Wolfsberg Group (2019): Guidance on Sanctions Screening

¹³ OFAC: A Framework for OFAC Compliance Commitments